

SAYMANLIK YETKİ VE SORUMLULUKLARININ DEVRİ

Hamdi Mete TUĞRUL

Sayıştay Başkanetçisi

GİRİŞ

1050 sayılı Kanunun 9’uncu maddesine göre, en genel anlamıyla “gelirleri toplama, giderleri hak sahiplerine ödeme ve malları saklama” ile görevli saymanların, uygulamada bu işlemlerin tamamını fiilen yapmaları çok güçtür.

Saymanlık müdürleri bu hizmetlerin bir kısmını, kanunların çizdiği sınırlar çerçevesinde, kendi adına ve hesabına işlem yapan yardımcılara gördürmektedirler. Zira kamu hizmetlerinin daha etkili, verimli ve süratli yürütülmesini sağlamak, bürokrasiyi azaltmak, koordinasyon ve denetime zaman ayırmak için saymanlık müdürlerinin böyle bir uygulamaya ihtiyaçları vardır.

Kanuni Dayanak :

2001 Mali Yılı Bütçe Kanununun “Saymanlık Görev ve Sorumluluklarının Devri” başlıklı 59’uncu maddesi bu uygulamanın kanuni dayanaklarından birini teşkil etmektedir. Bu hükme göre; “1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve diğer mevzuatla saymanlara verilen görev ve yetkilerin bir kısmını gerekli görülen hallerde yardımcılara devrettirmeye, devirle ilgili esasları belirlemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Saymanlar hakkındaki sorumluluk, devredilen işlerle ilgili olarak görev ve yetki verilenler hakkında da uygulanır.”

Ayrıca Maliye Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında 178 sayılı KHK’ye 543 sayılı KHK’nin 15’inci maddesi ile eklenen Ek 18-Ek 1- ve Ek 20 nci maddelerinde; muhasebe müdürleri, saymanlık müdürleri, ve malmüdürlerinin saymanlık yetki ve sorumluluğunun Bakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde, müdür yardımcılara devredebilecekleri, hükmüne yer verilmiştir.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü ise bu kanun hükümlerinin verdiği yetkiye dayanarak konu ile ilgili her yıl bir tebliğ yayınlamaktadır. Söz konusu tebliğ ışığında yetki ve sorumluluk devre ile ilgili ayrıntılar aşağıdaki bölümlerde incelenmektedir.

I- SAYMANLARIN YARDIMCILARINA DEVREDEBİLECEĞİ YETKİLER

Aşağıda gösterilen işlemlerden saymanca uygun görülenler sayman yardımcılara devredilebilecektir. ⁽¹⁾

A- Tahsilat ve Tahsilatın Muhasebeleştirilmesi İşlemlerinde;

1) Tahsilat fişleri ve yapılan tahsilatın muhasebeleştirilmesinde düzenlenen saymanlık işlem fişleri, para ve menkul kıymetler karşılığında düzenlenen alındılar ile mahsup alındıları ve teslimat müzekkerelerini imzalamak,

2) Sayman mutemetleriyle ilgili olarak 2489 sayılı Kefalet Kanunu ve Devlet Muhasebesi Yönetmeliği hükümlerine göre sayman tarafından yerine getirilmesi gereken kontrol ve murakabe görevine ilişkin işlemleri yapmak,

B- Ödeme, İade, Mahsup ve Bunların Muhasebeleştirilmesi İşlemlerinde;

1) Tahakkuk Müzekkeresi ve Verile Emri veya Saymanlık İşlem Fişi düzenlemek suretiyle yapılacak her türlü avans veya kesin ödeme ya da iade ile avans mahsuplarında, her bir belge tutarı 300.000.000.- lirayı geçmeyenlerle ilgili işlemleri sonuçlandırmak ve bu belgeleri sayman sıfatıyla imzalamak,

2) Devlet Muhasebesi Yönetmeliğinin 22'nci maddesinin son paragrafında öngörüldüğü üzere, her bir belge için devredilen yetki sınırını aşmamak şartıyla bir kimseye aynı günde birden fazla belge ile ödemenin yapılması gerektiğinde, bankadan yaptırılacak bu ödemeler için

(1) Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 20.2.2001 tarih ve 24324 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 581 sıra no.lu tebliği.

düzenlenecek çek veya gönderme emirlerini bir sınırlamaya bağlı olmaksızın imzalamak.

C- Diğer İşlemlerde;

1) Mevzuatı gereği saymanlıklara teslim edilen banka teminat mektubu veya menkul değerlerin, bir iş veya işlemin sonuçlanması nedeniyle kısmen veya tamamen ilgisine iadesinde her bir işlem tutarı 1.500.000.000.- lirayı geçmeyenlerle ilgili işlemleri sonuçlandırmak, bunlarla ilgili işlemleri sonuçlandırmak, bunlarla ilgili yazıları ve muhasebeleştirme belgelerini sayman sıfatıyla imzalamak,

2) Küçük ambarda pul ve değerli kağıtların satışı ile ilgili talepname ve diğer belgeleri sayman sıfatıyla imzalamak.

II- YETKİ VE SORUMLULUK DEVRİ YAPABİLECEK SAYMANLIKLAR

A-Yetki ve sorumluluk devri uygulamasını herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın yapabilecek saymanlıklar şunlardır :⁽²⁾

- 1- İl muhasebe müdürlükleri,
- 2- Bakanlık merkez saymanlık müdürlükleri,
- 3- Vergi dairesi müdürlükleri,
- 4- Büyükşehir Belediye sınırları içindeki merkez ilçe müdürlükleri,
- 5- Genel ve Katma Bütçe kurum saymanlıkları.

B- Belli sınırların gerçekleşmesi şartıyla yetki ve sorumluluk devri yapabilecek saymanlıklar şunlardır.⁽³⁾

1- Bütçe Daire Başkanlıkları : Mali yıl sonunda yevmiye sayısı 10.000'i geçmesi ve saymanlık yetkisi olması şartıyla,

(2), (3) Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğünün 20.2.2001 tarih ve 24324 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 581 sıra no.lu tebliği.

2- Döner Sermaye Saymanlıkları : Mali yıl sonunda yevmiye sayısı 10.000’i geçmesi ve kadroları Maliye Bakanlığına ait olması şartıyla,

3- Malmüdürlükleri : Nüfusu 50.000’den fazla olan ilçelerdeki Malmüdürlüklerinde; mali yıl sonunda yevmiye sayısı 10.000’i geçmesi şartıyla, yetki ve sorumluluk devri yapabileceklerdir.

III-YETKİ VE SORUMLULUK DEVRİ YAPAMAYACAK SAYMANLIKLAR

Yukarıda belirtilenler dışındaki saymanlıklar yetki ve sorumluluk devri uygulamasına tabi değildirler. Örnek : İl Özel İdareleri ve Belediyeler.

IV- SAYIŞTAYA KARŞI SORUMLULUK

Yetki ve sorumluluk devri uygulaması bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Şöyle ki,

Saymanın fiilen görev başında olduğu bir sırada bazı gider belgelerinin (verile emirlerinin) müdür yardımcıları tarafından imzalanması gibi bir durum söz konusu olup, bu ise Sayıştay’a karşı kimin sorumlu olacağı sorusunu akla getirmektedir. Başka bir ifadeyle kendi yönetim döneminde (zamanı idaresinde) olmakla beraber yardımcısı tarafından imzalanmış olan bir ödeme belgesi için Sayıştay’a karşı sorumluluk, belgeyi imzalayan yardımcının mı yoksa yönetim döneminin ait olduğu saymanın mı?

Bu sorunun cevabı için 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu ile 832 sayılı Sayıştay Kanununun ilgili maddelerine bakmak gerekir.

1050 sayılı Kanunun 9’uncu maddesinde “sayman” şu şekilde tanımlanmıştır :

“Gelirleri toplama, nakit ve malları saklama, giderleri hak sahiplerine ödeme ve teslim ve bu işlerle ilgili her türlü göndermeler ile bunlara bağılı bütün nakit ve mal işlemlerini yapan ve Sayıştay’a yönetim dönemi hesabı verenlere sayman denir.”

Buradan anlaşıldığı üzere saymanlık sıfatını taşımak için iki şartın bir arada gerçekleşmesi gerekir;

- 1- Tahsil, tediye ve muhafaza işlemlerini yapmak,
- 2- Sayıştay’a karşı yönetim dönemi hesabı vermek,

Aynı kanunun 15’inci maddesinde;

“Defterdar, muhasebe müdürü gibi memuriyet unvanlarının saymanlık niteliğine etkisi yoktur” denilmek suretiyle “sayman” sıfatının memuriyet unvanına bağılı olmadığı belirtilmektedir.

832 sayılı Sayıştay Kanununun 41’inci maddesine göre ise, Sayıştay’a karşı hesap vermekle yükümlü olanlar saymanlardır.

Bu üç kanun hükmünden çıkan sonucu şu şekilde yorumlayabiliriz :Tahsil, tediye ve muhafaza işlemlerinden herhangi birini yapan ve Sayıştay’a zaman idare hesabı veren her görevli memuriyet unvanı (Defterdar, Muhasebe Müdürü, Hesap İşleri Müdürü gibi) ne olursa olsun sayman addolunduğuna göre; saymanlık sıfatı için zamanı idarenin sahibi olmak asıdır. Zamanı idarelerine dahil işlemlerden dolayı sorumluluk ise saymanlık görevinin tabii bir sonucudur.

Bu bakımdan sorumluluk, bir gider belgesini sadece imzalamış bulunmaktan değil, bununla birlikte yönetim döneminin de sahibi olmaktan doğmaktadır.

SONUÇ

Her ne kadar yukarıda, 1050 sayılı ve 832 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda ulaşılan sonuç :

Sayıştay’a karşı sorumluluğun zaman-ı idarenin sahibi olmaktan doğduğu şeklinde ise de; yine yukarıdaki bölümlerde ifade edildiği üzere 178 sayılı KHK ile Bütçe Kanununun “yetki ve sorumluluk devri” ile ilgili maddeleri farklı sonuçlar doğurmaktadır.

Bu anlamda kanun maddeleri arasında bir çelişkinin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü 178 sayılı KHK ile Bütçe Kanununun ilgili maddelerine göre; Saymanların kendi zaman-ı idare dönemine dahil olup yetki devri gereğince yardımcıları tarafından imzalanmış bulunan bir gider belgesinde sorumluluk belgeyi imzalayan yardımcıya aittir.

Nitekim konu ile ilgili olarak Muhasebat Genel Müdürlüğünün 2001 yılında yayınladığı 581 sıra no.lu tebliğin “uygulamaya ilişkin diğer hususlar” başlıklı (E) bölümünün ikinci maddesindeki;

“..... yetki ve sorumluluk devrinin saymanların sorumluluğunu kaldırmayacağı tabiidir.”

İfadesi, kanun maddeleri arasındaki çelişkinin Muhasebat Genel Müdürlüğünün tebliğine de yansımalarını göstermektedir.

Bu noktada Bütçe Kanununun ilgili maddesinin; tereddüte mahal bırakmamak üzere, özellikle “Sayıştay’a karşı sorumluluk” konusunu da açıklığa kavuşturacak şekilde düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede Bütçe Kanunu ile 1050 ve 832 sayılı Kanunlar arasında paralellik sağlayacağı ve tereddütün ortadan kalkacağı kanaatindeyiz.